

14. La cultura: un barri mestís

Al llarg dels capítols anteriors hem fet una repassada per la història del barri des d'un punt de vista gairebé cronològic, i al llarg de les pàgines han anat sorgint una gran diversitat de qüestions que hem abordat gairebé de manera tangencial. Per tant, abans d'arribar a l'actualitat, hom ha pensat que seria interessant aturar-nos a tres temes en concret i desenvolupar-los un xic més. I és que no seria just acabar aquest llibre sense parlar de Ràdio Florida, de la Festa Major, de la vocalia de dones o de l'Aula de Cultura. És per aquesta raó que, tot seguit, parlarem de cultura. Un terme molt ampli que fa referència a diverses activitats, creences, costums, hàbits, arts o coneixements que impregnen el nostre dia a dia.

Per començar, la Florida i les Planes ha estat tradicionalment una zona de contacte entre diferents cultures. Ja al segle IX aquest indret —i tot l'espai proper al riu Llobregat— va funcionar com a frontera entre carolingis i andalusins, és a dir, entre el món cristià i el musulmà. Però no cal anar tan enrere, ja que en l'últim segle la Florida i les Planes ha esdevingut un barri mestís i multicultural. Ja ho començava a ser els anys 20 i 30, quan la immigració del sud-est peninsular va començar a arribar a la ciutat, però a partir dels 50 ho serà encara més, amb l'allau migratòria de mitjan segle format per persones arribades

de diversos punts de la península. I ja al tombant de segle, amb la vinguda de contingents de persones de procedències molt diverses d'arreu del món, la Florida i les Planes van assolir la categoria més alta del mestissatge. És a dir, que al barri conviuen cultures d'arreu del planeta amb unes altres 'd'autòctones', dintre de les quals podem encabir una d'arrel tradicional catalana i unes altres relacionades amb les diferents procedències peninsulars que van nodrir d'habitants la zona. Per tant, a la Florida i les Planes ens podem trobar que les sardanes conviuen amb les sevillanes, les jotás extremeñes i tot un seguit de danses originàries de Sud-amèrica o el Magrib.

177

La Festa Major: la sang de les venes del barri

Aquest còctel idiosincràtic es manifesta especialment durant la Festa Major. Actualment, la festa grossa de les Planes i la Florida se celebra a principis del juliol. Però, des de quan? El que queda clar és que no pot ser una data anterior al naixement del barri als anys 20, atès que amb anterioritat no hi havia nuclis poblats en aquesta zona de la ciutat. Especificar una data en concret d'inici de la Festa Major de les Planes i la Florida és complicat, per tant. La referència més antiga que conservem és del 1955, a dos expedients de l'Ajuntament. El primer d'ells és una petició del

*Rua de Festa Major del 1980 amb la banda de música /
AMHL 860 AF 0004929 /
a.Esteve Lucerón Navarro /d.Esteve Lucerón Navarro*

178

president del club de futbol de la Florida Unión, en la qual demana una copa per a un partit que se celebrava cada any amb motiu de la Festa Major, al juliol. D'aquí es desprèn que amb anterioritat a aquella data ja s'organitzava una festa gran al barri. Pel que fa al segon document, que també té relació amb l'esport, és una instància d'un vell conegut del barri, en Juli Peris, en la qual demana una copa per a un altre enfrontament entre dos equips de futbol que s'havia de celebrar, tanmateix, el setembre¹⁷³. La qüestió, això no obstant, és que en el primer expedient fa referència al carrer Martí Blasi, mentre que el segon es refereix al de la Florida, cosa que ens porta a pensar que potser no hi havia una Festa Major com a tal i que els actes festius s'organitzaven de manera independent a cada carrer.

173. MASCARELL, Mireia; MONTÓN, Miguel Ángel, i GUINART, Rosa; 'Les festes durant la dictadura franquista (1939 a 1959)', a *Les festes a l'Hospitalet de Llobregat. Una experiència urbana en l'entorn metropolità de Barcelona*, l'Hospitalet, Centre d'Estudis de l'Hospitalet, 2006, pp-164-165. (Inèdit).

Sense anar més lluny, segons consta al *Boletín de Información Municipal (BIM)*, els Blocs Onésimo Redondo va celebrar les seves primeres festes el 1962. Es tracta d'una breu referència a la secció de *Crónica de la ciudad*, a la qual no se'n donen dates concretes, si bé és cert que apareix al número del tercer trimestre del 1962, és a dir, el corresponent als mesos del juliol, agost i setembre, fet que ens empeny a pensar que es van celebrar a l'estiu, presumiblement el juliol¹⁷⁴. A més, amb motiu de la revetlla de Sant Joan del 23 de juny a la nit, hi ha constància des dels inicis dels blocs de la presència de fogueres per celebrar el solstici. No es tracta de l'única referència festiva de l'època, ja que un any abans, el periòdic *Solidaridad Nacional* va publicar una crònica d'unes Fiestas del Carmen, que tenien lloc entre el 15 i el 23 de juliol. Si fem un salt endavant, en concret el 1971, veiem com, en primer terme, ja hi ha una Festa Major més o menys institucionalitzada; en segon lloc, en aquell any la festa es va avançar uns dies, i va arrencar el 22 de juny. I ens aturem en concret en aquesta edició perquè durant la primera jornada de la Festa Major de la Florida es va celebrar el Dia d'Andalusia. Segons consta al *BIM*, aquella jornada es va descobrir la placa que donava nom al carrer Sevilla, proper al mercat i nascut a redós del Pla parcial de les Planes del 1957. El Ple havia aprovat un mes abans aquesta denominació i la de molts altres carrers que van rebre

174. AMHL_907_0046_19620701_035, *Boletín de Información Municipal*, n.35, p.127.

noms de ciutats espanyoles. Per tant, la consideració d'aquell 22 de juny del 1971 com a Dia d'Andalusia no responia a cap efemèride en concret —l'actual Dia d'Andalusia, que se celebra el 28 de febrer, commemora el referèndum que es va organitzar el 1980 i que va donar peu a l'autonomia de la regió; fins aleshores, l'altra jornada considerada com d'Andalusia era el 4 de desembre, que encara celebren diversos col·lectius andalusistes i que rememora les grans manifestacions d'aquell dia del 1977 per l'autonomia—, sinó més aviat a l'avinentsa de la inauguració del carrer Sevilla, aprofitant que a la Florida i les Planes hi havia un col·lectiu important d'andalusos immigrants. De fet, per acabar-ho d'adobar, aquell 22 de juny del 1971 de Festa Major l'Ajuntament va organitzar un concurs de cant flamenc que van guanyar Manuel López, Manuel Sánchez i Blas Maqueda. *Los actos festivos organizados con dicho motivo [la Festa Major] constituyeron una alegre y melancólica mezcla de tradiciones y de usos modernos, teñidos siempre del recuerdo de las zonas de procedencia de los habitantes de la pujante barriada*, resa el text del butlletí municipal, que confirma la nostra tesi. Sense anar més lluny, aquesta barreja de la qual parla el text va tenir la seva màxima expressió en l'emblema que va ser portat al barri des de la catalaníssima Montserrat, on havia estat beneït¹⁷⁵. Amb tot, una jornada de festa on el flamenc, el record de la terra d'origen i el culte a la Mare de Déu de Montserrat van conviure durant una nit.

175. AMHL_907_0046_19710401_070, *Boletín de Información Municipal*, n.70, p.40.

FESTA MAJOR LA FLORIDA

2 - 5 Juliol 1981

Jueves día 2

10'30 h. Actuación de Juan Manuel Serrat en el patio del Colegio «Eduard Fontseré» Precio 200 Ptas.

Viernes día 3

18 h. Maratón sobre patines por todo el Barrio
19'30 h. PASACALLES POPULAR con el grupo «CAN BOTER»
21 h. Pregón de Fiestas
22 h. Corto sobre «La Cultura Catalana»
22'30 h. Proyección de la Película «El Ministro y Yo» de Cantinflas

Sábado día 4

Mañana
10 h. Yimkama Infantil
12 h. Actuación infantil a cargo del grupo «ELS FARSANTS»
Tarde
19 h. Montaje Audiovisual «Andalucía Despierta» y Poesías por el grupo «Miguel Hernández» de Cornellá
20 h. Cante y Baile Flamenco
21 h. ACTUACION MUSICAL por el Casal de la Dona de la Florida
22'30 h. Verbena Popular con la Orquesta «Casablanca»

Domingo día 5

Mañana
9 h. Elección del mejor deportista de la Florida
10 h. Pruebas de Natación en el Polideportivo Florida - Las Planas
Pruebas Atlético en el solar frente al Sepu, c/. Primavera con Avda. Masnou y Entrega de Trofeos
Sardanas «Coba Tibidabo»
Tarde
19 h. Concierto de la Banda Municipal de L'Hospitalet
20'30 h. Habaneras con el grupo «Jacomet»
22'30 h. Fin de Fiesta con fuegos artificiales y cremat
ACTUACION DEPORTIVA EXTRA

Sábado

de 16 a 22 h. FUTBOL todas las categorías EN EL CAMPO MUNICIPAL DE L'HOSPITALET

Programa de festes del 1981 /
AAVV la Florida (arxiu CELH).

Els anys posteriors la festa es va anar institucionalitzant i creixent. Del 1976 destaquen les actuacions d'artistes top del moment, Camilo Sesto, Los Diablos i Las Grecas. Així i tot, hi havia un sector del barri, liderat per l'Associació de Veïns, que era molt crític amb el model de festes de l'Ajuntament. La polèmica va esclatar el 1978, any en el qual es van celebrar dues festes majors de la Florida: una de municipal, organitzada amb els comerciants del barri, i una altra que va muntar la gent de l'Associació de Veïns. Aquesta entitat

Festa Major del 1979 organitzada per les entitats del barri que es reunien en el solar de davant de l'edifici del SEPU / AMHL 860 AF 0004763 /a.Lucerón Navarro, Esteve /d.Esteve Lucerón Navarro

criticava que es cobrés entrada als espectaculars actes amb estrelles emergents que organitzava el consistori. I és que, segons comentava Enrique Domínguez, aleshores tresorer de la Asociación Provincial de Atracciones en Ferias, Fiestas y Verbenas, en un article de *L'Estaca*, Camilo Sesto es va embutxacar

200.000 pessetes —d'un pressupost d'un milió que hi posaven els firaires— per un concert¹⁷⁶. *Si la asociación ha realizado un amplio programa, de calidad indiscutible, totalmente gratuito, con actos para pequeños,*

176. *L'Estaca*, del 13 al 19 de juliol, n.14, p.11.

*Camarón i Paco de
Lucía, una parella
mítica que va visitar
el barri els anys 70 /
CELH*

mayores y ancianos, si el Ayuntamiento no ha soltado un clavo, ¿qué ha pasado otros años, con subvención municipal, con una elevada participación de los feriantes y cobrando entrada? ¿Qué se hacía con el dinero?, enraonava en aquell reportatge un jove del barri. En el fons, com hem dit, hi havia el debat de com havia de ser una festa major; per la seva banda, els veïns consideraven la diversión como forma de convivencia y formación al mismo tiempo, cosa diferent del que pensava l'Ajuntament, on encara no havia arribat la democràcia. Sense anar més lluny, el mateix regidor de Festes, José Mulet, es vantava de celebrar la millor festa del món, lluny del que considerava machacar con los problemas de barrio, cosa que, segons ell, feia l'Associació de Veïns. La gente se cansa con los actos que montan [...] La gente quiere pasarlo bien, y les

gustan las fiestas 'franquistas' como se les dice por ahí. Es lo que quiere la gente, va declarar Mulet a una jove Milagros Pérez Oliva que va escriure aquell reportatge. Al cap i a la fi, Mulet era al·lèrgic a les festes socialment compromeses que organitzava l'Associació de Veïns, la qual, al seu torn, acusava el regidor de fer programes reaccionarios. ¡Y dice que no hace política! ¡Vaya si la hace! Porque esas fiestas, si más no, son una muy determinada política cultural: la del triunfalismo, la de la subcultura, la de los cuarenta años, va respondre Salvador Pastor, membre de l'entitat veïnal. En aquesta línia, Ana Díaz s'expressava en aquell article per defensar les festes autogestionades pel veïnat. Los barrios obreros necesitan sus fiestas, que los vecinos puedan convivir también en los momentos de alegría, divertirse juntos, comentava.

Sigui com sigui, el criteri veïnal va acabar imposant-se. L'any següent, el 1979, l'Associació de Veïns va presentar un programa festiu per als dies 13 i 17 del mes de juny, amb teatre, cinema i un acte *reivindicativo de barrio*, a més d'un acte feminista al Casal de la Dona de la Florida, on hi va haver cançons, poesia i ball flamenc¹⁷⁷. Dos anys més tard, el 1980, la Festa Major de la Florida va ser organitzada principalment per l'Associació de Veïns, que va triar la plaça de la Llibertat com a epicentre de les celebracions, per la significació de lluita que tenia aquell espai guanyat a la construcció. Aquell any, els grans espectacles van ser substituïts per debats sobre les centrals nuclears, un homenatge a Federico García Lorca a l'Aula de Cultura —de la qual parlarem aviat— i una actuació de José Antonio Labordeta. L'any següent el pati de l'institut Eduard Fontserè va acollir un concert de Joan Manuel Serrat —a un preu de 200 pessetes l'entrada, tot s'ha de dir; de fet, era l'únic acte del programa que no era gratuït. Així i tot, l'entrada estava justificada: Serrat era un dels caps visibles de la Nova Cançó, un moviment que reivindicava l'ús del català a la música i denunciava les injustícies de la dictadura—, mentre que també hi va haver sardanes, un curtmètrage sobre la cultura catalana, cant i ball flamenc i activitats esportives diverses, la majoria de les quals es van celebrar al solar del SEPU, al carrer Primavera, autèntic epicentre social del barri.

177. Així consta en una carta adreçada per Eulàlia Anadón, presidenta aleshores de l'Associació de Veïns de la Florida, al governador civil de Barcelona, el 2 de juny del 1979, i que es pot localitzar a la documentació que l'entitat va cedir recentment al Centre d'Estudis de l'Hospitalet.

*Unes nenes vestides de gitana /
Foto cedida per Juan Carlos Valero*

Tanmateix, les discrepàncies al voltant de l'organització de les festes van tornar el 1984, quan l'Associació de Veïns, a través d'Antonio García, el seu president, va sol·licitar intervenir en el Ple del 5 d'abril per mostrar la seva disconformitat amb el paper que el consistori tenia en la preparació de les festes. A la instància presentada —que es pot consultar a l'arxiu del Centre d'Estudis de l'Hospitalet—, l'entitat denuncia *la intervención con ansias de protagonismo del concejal del Distrito* [aleshores Roberto Ruiz], *asu-*

Una de les trobades dels membres del Centro Extremeño Muñoz Torrero de l'any 1980, obertes a tota la ciutadania, al carrer de la Primavera, a tocar de l'avinguda de Catalunya, al barri de les Planes / AMHLAF0111512 /a.Autor desconegut/da /d.Maria Macarrilla Franco

*miendo funciones que corresponden a las entidades, com també la imposición de cambio de fechas, o la introducción de la Fiesta de Toros, como negocio y por aficiones personales*¹⁷⁸. Els veïns també denunciaven falta de

178. La polèmica pels toros a la Florida va desembocar el 1988 en una manifestació a favor de l'anomenada Fiesta Nacional, després de l'aprovació al Parlament d'una llei de protecció dels animals que prohibia de facto aquest tipus d'espectacle. El juliol d'aquell any es va haver de suspendre la corrida que s'havia de celebrar en una plaça del carrer Sant Rafael, i alguns veïns, encapçalats pel mateix regidor de Districte, José Vicente Muñoz, i el de Seguretat, Roberto Ruiz, van manifestar-se en contra de la decisió. La marxa va acabar amb els vidres de l'oficina de la Generalitat al barri trencats, però va ser l'últim cop que es va organitzar un espectacle taurí al barri.

re Joan Saura, del PSUC, a demanar-li la dimissió. Tot plegat va acabar amb un manifest de la resta d'entitats que formaven part de la comissió de festes, defensant el regidor Ruiz i acusant l'Associació de Veïns precisament de "comportament poc democràtic". Finalment, l'associació veïnal va retirar-se de la comissió que organitzava les festes.

Sigui com sigui, aquell any 1984 es va introduir una novetat al programa d'activitats de la Festa Major de la Florida: la celebració d'un cabaret al carrer. D'aquesta manera, la Florida i les Planes es convertien en els primers barris de tot Catalunya i Espanya en organitzar un espectacle d'aquest tipus. Així, el 3 de ju-

explicación de la política del actual consistorio sobre las Fiestas Mayores, així com poco respeto a las tradiciones del barrio o falta de democracia en el funcionamiento de la comisión. La sessió plenària d'aquell dia prometia ser intensa, i podem dir que no va defraudar: el regidor Roberto Ruiz va rebatre les acusacions dels veïns assegurant que en el barri no hi havia tradicions: Se están asentando ahora, va dir Ruiz. Una afirmació que va mou-

184

Una imatge dels capgrossos, els anys 90 /
AMHLAF0025888 /a.Autor desconegut/da CaOfes florals, capgrossos i gegants. Festes de primavera
1998

liol del 1984, l'avinguda Masnou va ser l'escenari de *Barcelona de Noche*, un espectacle agosarat en aquells anys, però que va ser un èxit total entre els veïns. Sense anar més lluny, Barcelona el va introduir l'any següent a les Festes de la Mercè. El regidor Roberto Ruiz, en aquest sentit, va explicar-li a l'Àngels Marín que aquell dia hi havia televisions, periòdics i ràdios d'arreu, i que fins i tot Ràdio Avui el va retransmetre en directe¹⁷⁹.

Per aquestes dates també es va començar a celebrar una festa de Carnaval. Impulsada des de l'Aula de Cultura, la celebració va arribar a comptar amb la participació d'una trentena d'entitats del barri, que feien un pro-

grama d'activitats amb un epicentre al parc dels Pajaritos.

Any rere any la comissió de festes anava creixent. El 1986 estava integrada per 24 entitats, i també hi participava l'Aula de Cultura, el PSC i el PCC, però no el PSUC i l'Associació de Veïns, que conformaven el sector crític que s'havia deslligat de l'organització de les festes. Els anys 90 la festa va acabar d'institucionalitzar-se, però algunes propostes trenca-dores com el cabaret es van acabant perdent. Si bé és cert que d'altres, com ara la desfilada de vestits de paper que organitzaven els jubilats del barri o les actuacions dels capgrossos i els diables de la Florida —l'any 2000 van presentar el seu Drac— i dels castellers, van agafar un paper rellevant. Amb tot, cal

179. MARIN, Àngels; (*op. cit.*, 1995), p.102.

destacar la feina de desenes de persones implicades en la Comissió de Festes, i de presidents com Nemesio Martínez —president de l'entitat durant anys que va rebre un reconeixement a la festa del centenari del barri de l'octubre del 2022— o Inmaculada Martos, l'actual presidenta.

Un barri molt flamenc

El flamenc forma part de la idiosincràsia hospitalenca. Del seu esperit, com estem veient, mestís, i de la seva història. Sense anar més lluny, l'Hospitalet és al podi de ciutats catalanes on primer hi va haver una penya flamenca: la primera va ser la Rafael Nogales, fundada a Barcelona, mentre que la Peña Fosforito, de Cornellà, en va ser la segona. La tercera va ser creada a l'Hospitalet, precisament a la Florida amb el nom de Peña Antonio Mairena, en homenatge a qui aleshores era el *cantaor* flamenc amb més pes. Ens ho expliquen Ildefonso Cabrera, gran coneixedor de la història d'aquest art a la ciutat, i Juana Ibáñez, que van publicar el 2019 el seu *L'Hospitalet al compás. Historia de vida de un apasionado por el flamenco*, una obra imprescindible per conèixer l'esdevenir del flamenc a la ciutat. En aquest llibre autobiogràfic Cabrera recorda com les penyes flamenques van néixer a redós dels bars de barri, com per exemple el bar Jerez, el bar Félix i el bar Joaquín, a la Florida, on aficionats de la disciplina compartien gustos i sessions de cant i ball per fer més digerible la nostàlgia de la terra que van haver de deixar. Aquests aficio-

nats eren els immigrants que havien anat arribant al Principat des dels anys 40 i 50, i sobretot els 60. El que no vol dir, no obstant això, que a Catalunya no hi hagués cap tradició flamenca anterior. En aquest punt cal citar les obres de Francisco Hidalgo, cornellanenc d'adopció —va néixer a Còrdova—, exdiputat del Partit Socialista Andalus (PSA) a la primera legislatura de la democràcia al Parlament i molt relacionat amb l'escena flamenca catalana. També és membre de la Peña Fosforito, de la qual ha estat president en dos períodes diferents.

Tornant al fil argumental, la penya Antonio de Mairena va néixer impulsada per les trobades d'aficionats al bar Jerez, situat al carrer Llevant, a finals del 1968, segurament en l'antic edifici de l'escola de la Florida, dissenyat per l'arquitecte municipal Puig Gairalt. És la penya més antiga de l'Hospitalet i encara avui dia manté les portes obertes. *Porque tronara, lloviera o nevara, religiosamente todos los domingos recorríamos como si se tratase de una peregrinación los bares de nuestras referencias flamencas. Teníamos por costumbre incluso decir aquello de 'vamos a recorrer nuestros altares'; así que estos grupos de aficionados primero, y amigos más tarde, nos juntábamos cada domingo en estos altares para hablar y cantar, y de ahí surgió en diferentes círculos ligados a ellos la idea de crear peñas propias*¹⁸⁰, rememora Cabrera. Aquesta penya, però, canviaria la seva seu un

180. CABRERA, Ildefonso, IBÁÑEZ, Juana; *L'Hospitalet al compás. Historia de un apasionado por el flamenco*, l'Hospitalet, Centre d'Estudis de l'Hospitalet, 2019, p.89.

any més tard per marxar a un local de l'avinguda Electricitat, on va estar fins al 1976. Sigui com sigui, la inauguració d'aquesta entitat va servir de mirall per a moltes altres que van anar apareixent els anys posteriors arreu de la ciutat, però més en concret als barris del nord, on la presència d'andalusos i extremenys era superior. Com ara la Peña Camarón, que va tenir la seu a diversos bars del barri. Però va ser quan funcionava al carrer Primavera que va rebre la visita de dues figures clau de la història recent del flamenc: Paco de Lucía i Camarón de la Isla, que el 5 de maig del 1972 van cantar i tocar davant de la gent que s'amuntegava al local per no perdre's la primera visita a la ciutat del llegendari duet. No seria l'única visita que aquesta vaca sagrada del flamenc faria a l'Hospitalet: el novembre del 1974 —aquest cop sense Paco de Lucía— i el 1975 tornaria a passar una estona amb la gent de la seva penya. *El de San Fernando se encontraba en la cúspide de su carrera artística, y no obstante, siempre que venía por Catalunya, y los de su Peña iban a verlo y no tenía otro compromiso con otras personas que se lo impidiese, la visita a la Peña estaba asegurada. Yo he oído que a él le gustaba comentar que en su Peña se encontraba muy a gusto, especialmente con su gente y el rato que pasaba con ella*¹⁸¹, relata Cabrera.

Per tot plegat, la petjada del flamenc al barri és notòria, donat el fet de l'elevada presència de persones procedents del sud d'Espanya.

181. *Ibidem*, p.119.

En aquest sentit, cal recordar que el 1984 va fundar-se l'Associació Cultural Andalus (ACA), que té la seva seu al carrer Clavells, al costat de l'Agència Tributària. Una de les seves presidentes, Ana Márquez, és una *baïlaora* reconeguda internacionalment i professora —va fer classes a l'Aula de Cultura de la Florida— que el 2018 va rebre el Premi d'Honor Blas Infante, en el marc de les celebracions del Dia d'Andalusia a l'Hospitalet. En una entrevista d'aquell any, Márquez, de família extremenya, va explicar que va arribar a la Florida amb 13 mesos. *Aquí jugando me he arañado las rodillas, nos hemos clavado destornillados...*, va relatar¹⁸².

I si parlem de l'ACA ho hem de fer obligatòriament del Centre Cultural Clavells, que l'allotja. Aquest espai va ser fundat un dia 24 de febrer del 1994 per l'aleshores diputat socialista andalús Alfonso Guerra, exvicepresident del govern central que va visitar el barri per inaugurar la que seria la seu de les entitats d'origen andalús a la ciutat. D'aquesta manera, l'Ajuntament va proporcionar al moviment associacionista andalús un espai on portar a terme les seves activitats. I és que, fins aleshores, aquestes entitats patien un problema d'espai per desenvolupar el seu dia a dia. De fet, una dècada més tard, durant els actes del desè aniversari del centre, el regidor Mario Sanz va recordar la importància d'aquest espai “referent” perquè els joves, “des del seu origen català”, poguessin mantenir el contacte amb la cultura de les seves famílies.

182. *El Llobregat*, maig 2018, n.134, pp.32-33.

Aquell dia, a més, es va presentar una exposició sobre la cartelleria de la *Semana Cultural Andaluza*, que té lloc pels volts del 28 de febrer, Dia d'Andalusia, a la ciutat.

Tanmateix, com hem vist al llarg del llibre, al barri hi havia més orígens, com ara l'extremenys. De fet, l'abril del 1978 la *Unión de Grupos Extremeños* a l'Hospitalet va presentar Voz Castúa, una agrupació preocupada per les centrals nuclears i els seus efectes sobre el medi ambient i per la problemàtica del camp extremeny i la manca d'indústria en aquella regió, fet que va contribuir a un èxode migratori cap a zones més industrialitzades del país. L'acte va tenir lloc a l'Aula de Cultura i va comptar també amb una exposició de pintura de Rafael Piedehierro que reivindicava el sentiment de pertinença extremeny, i un recital dels cantants Juan Cáceres i Miguel Naharro, precedit d'uns altres grups de música i teatre¹⁸³. A banda, no podem oblidar-nos de les trobades que organitzava el *Centro Extremeño Muñoz Tornero* al carrer Primavera, a tocar de l'avinguda de Catalunya.

La cultura catalana també hi és present

Que el barri ha crescut gràcies a les aportacions de població provinent de fora de Catalunya és un fet que hem constatat al llarg d'aquest llibre. Tanmateix, cal fer un esment a la promoció de la cultura popular catalana

183. *L'Estaca*, del 20 al 26 d'abril del 1978, n.2, p.10.

Sardanes a La Florida en 1983 / CELH

187

a les Planes i la Florida. Si bé ja hem comentat que el Centre Social va fer una tasca de “catequizació catalana” dels immigrants que venien de la resta d'Espanya, a través de cursos de català, de l'organització de rutes per conèixer Catalunya i la creació d'un grup de sardanes —format predominantment per joves de famílies migrants—, al barri també es portaven a terme iniciatives per fomentar les tradicions ‘autòctones’. I tot i que els catalans de soca-rel que hi havia al barri eren més aviat pocs —i, sovint, tal com recorden testimonis com Candel, eren coneguts com *los catalanes de l'escala* o bloc de pisos on convivia amb gent d'arreu d'Espanya—, no faltaven propostes per reivindicar els costums del país. Joan Noguera, una persona molt vinculada a les entitats de cultura popu-

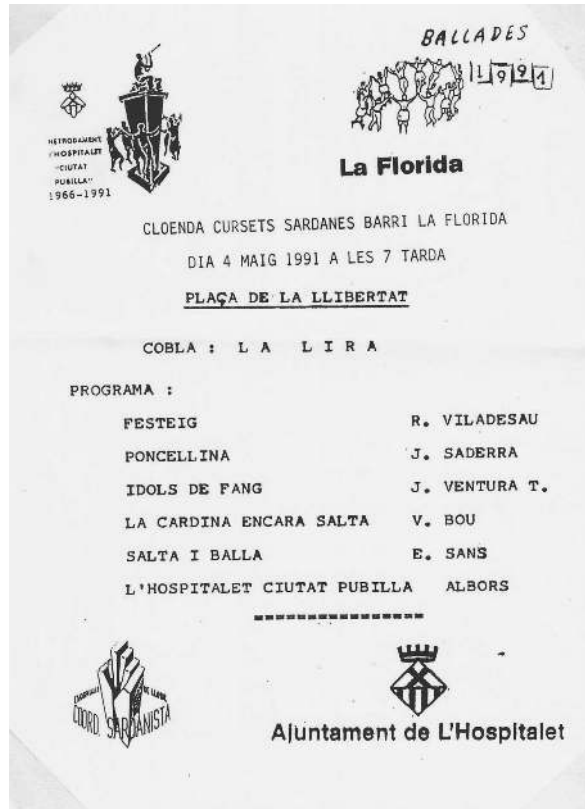
Capgrossos a l'actualitat. Imatge de les Festes de Primavera del 2022 / Ajuntament

lar del barri i de la ciutat en general, va fer la primavera del 2022 una donació de material relacionat al Centre d'Estudis de l'Hospitalet. Es tracta de retalls de periòdics, programes de festivals i festes i butlletins sardanistes com ara *Preludi*. En tot cas, a partir d'aquest

material ens interessa destacar que la cultura popular d'arrel catalana també és viva a la Florida i les Planes. Això es traduïa sobretot en cursos per aprendre sardanes, com els que organitzava l'Aula de Cultura i algunes escoles. Com a colofó a aquests tallers, se solia celebrar una trobada sardanista a la primavera a l'avinguda Masnou, o bé a l'avinguda Catalunya, des d'on les colles feien una cercavila pels punts més emblemàtics del barri. La plaça de la Llibertat és també un escenari on s'han portat a terme trobades sardanistes i cloendes dels tallers d'aprenentatge. Activitats que organitzava la Coordinadora Sardanista de l'Hospitalet amb la col·laboració de l'Ajuntament. Per altra banda, cal comentar que el 1982 va néixer la colla dels Bastoners de la Florida, un intent per impulsar les tradicions catalanes perquè es poguessin compaginar amb els sentiments d'una població no originària de Catalunya. De fet, aquesta iniciativa va ser impulsada per Julio Pérez, exmembre

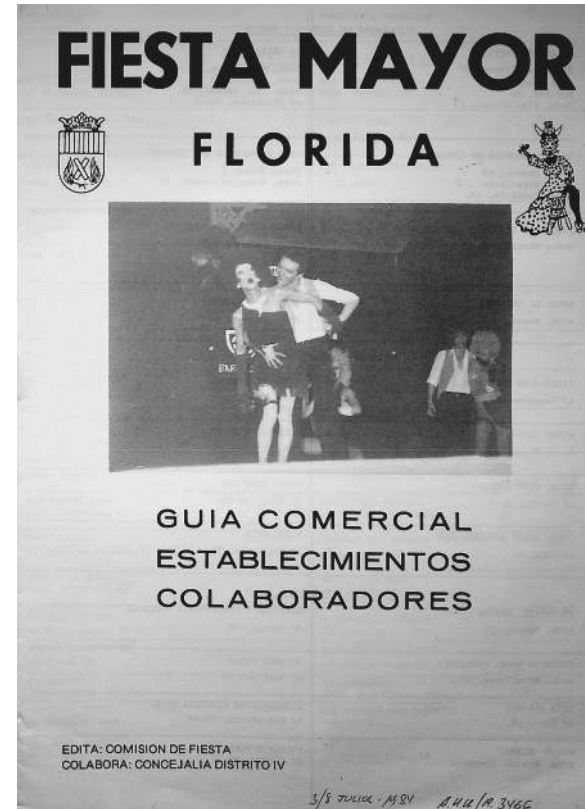
del grup teatral de La Barraca, nascut a l'Aula de Cultura. Malauradament, els bastoners van deixar de reunir-se el 1985 per falta d'assistència dels integrants.

Al cap i a la fi, activitats de foment de la cultura tradicional catalana que continua vigent en l'actualitat, amb entitats referents com l'Associació Cultural dels Capgrossos de la

Trobada sardanista a la plaça de la llibertat / Arxiu personal de Joan Noguera i Segura

Florida, els tabalers o els Diablers i Diablesses de la Florida, que van posar el foc i la rauxa a la festa del centenari celebrada el 22 d'octubre del 2022 i de la qual en parlarem aviat. Pel que fa als capgrossos, és necessari destacar que van ser creats a la Florida el 1989. Els ninots, de fet, eren les representacions de personatges rellevants del barri, com ara Ana Díaz Rico, José Antonio Albesa 'el Maño' —antic president de la Comissió de Festes— Joan Saura o Roberto Ruiz, entre altres. Van ser creats per Àlex Jódar, una persona vinculada a l'Aula de Cultura, on feia classe de treballs manuals per als veïns que estiguessin interessats. Per aquesta raó, la iniciativa va tenir el suport de l'Aula de Cultura i la Co-

Una guia de comerços col·laboradors amb la Festa Major de l'any 1984 / AMHLP0003466

missió de Festes, i molt especialment de la Dolores Ruiz i el Nemesio Ruiz, molt vinculats a aquesta institució i que van rebre un reconeixement a la festa del centenari que es va celebrar al barri l'octubre del 2022, com veurem més avall.

Amb tot, i tornant a la qüestió dels cursos de català impartits al barri, és interessant destacar com en l'actualitat continuen havent-hi veïns que o van arribar al barri fa dècades o bé ho han fet recentment, i que tenen la voluntat d'aprendre el català. N'hem vist de casos així al llarg del llibre, però aprofitem ara per presentar-ne un parell més. En el primer taller d'història, del desembre del 2021,

Una imatge del
31 aniversari de la colla
sardanista de la Florida a
la parròquia de la Llum /
Sílvia Casola (Twitter)

190

trobem diversos exemples. *Estoy sola, pero me voy a la memoria* [al taller de memòria de la Creu Roja], *me voy a la gimnasia, me voy al catalán...*, detalla la Natividad Gutiérrez, originària de Ciudad Real. Cas similar, tot i que d'una onada migratòria diferent, és el de la Nora Gómez, peruana present en el primer taller d'història. Va arribar poc abans de la pandèmia per visitar la seva filla, que viu al barri des de fa uns anys. Aquí va agafar la covid i va estar ingressada. *Veo que la Florida es un barrio muy organizado, pero ese motivo, después de que salí de alta, pensé estudiar el catalán*, relata. En aquest punt, cal recordar que l'Escola de Vida col·labora amb el Centre de Normalització Lingüística per impulsar cursos de català al barri. L'objectiu general d'aquests cursos és ajudar els alumnes a tenir converses quotidianes i comprendre textos senzills i breus.

La primera Aula de Cultura d'Espanya

I si parlem de cultura, hem de dedicar uns paràgrafs a una de les iniciatives en aquest

àmbit de més rellevància al barri: l'Aula de Cultura. Va ser inaugurada el desembre del 1975 al carrer Renclusa, un dels carrers històrics del barri, gràcies a la col·laboració entre l'Ajuntament i el Ministeri d'Informació i Turisme de l'època. De fet, va ser la primera Aula de Cultura de tota Espanya. Es tractava d'una prova pilot que havia de servir de model a moltes altres que s'obrien més endavant a la resta del país per dinamitzar l'activitat cultural; i l'elecció de la Florida i les Planes per ubicar un equipament d'aquestes característiques respon al fet que es tractava d'un barri relativament nou, amb una urbanització inacabada i manca de serveis, i una escassa tradició cultural. Fins aleshores, el Centre Social, amb les seves limitacions d'espai, era l'únic focus que irradiava cultura al barri. L'obertura de l'Aula de Cultura va suposar un nou alè a les aspiracions culturals del barri; a més, cal incidir en el fet que l'obertura d'aquest equipament va coincidir amb la decadència del Centre Social, com hem explicat amb anterioritat. Per tant, va agafar el relleu en el paper d'aquest focus cultural del barri que hem comentat.

191

Fotografia de 1979 presa des del carrer de la Renclusa de l'Aula de Cultura de la Florida / AMHL 860 AF 0004817 /a.Esteve Lucerón Navarro /d.Esteve Lucerón Navarro

Ara bé, els anys que el Centre Social i l'Aula de Cultura van coexistir com a tals, van tenir les coses clares. Ho diem perquè hi va haver un cert debat sobre si l'Aula havia estat oberta per contrarestar el Centre Social o per fer-li una OPA hostil. En Josep Maria Figueras va explicar a la Juana Ibáñez què es pretenia amb l'obertura d'aquest centre a la Florida. *Por un lado, neutralizar intentos de cultura que se llevaban desde otras instancias, en La Florida más exactamente, del Centro Social, vinculado a la Iglesia, que sin medios se creó un intento de hacer cultura*¹⁸⁴. De fet, el mateix Salvador Pastor reconeix en una altra

conversa amb Ibáñez que hi havia certa incertesa al Centre Social per l'entrada en escena de l'Aula. *Si cuando se creó el Aula, nosotros no nos opusimos de entrada. Aunque se planteó si nos iban a absorber, si nos iban a restar autonomía, o si lo que iban era a completar las actividades que nosotros ya... Porque el local nuestro no daba para más. Y ese fue el gran debate, nosotros cómo colaborar, ese fue el gran debate; entonces había gente, la Clara [Parramon], yo [Salvador Pastor] y toda una serie de gente que planteábamos que había que aprovechar las circunstancias, había que aprovecharlo, los locales que nos ofrecían porque eran grandes [...] y quizás llegado el momento las actividades más importantes del*

184. IBÁÑEZ, Juana; (op. cit., 1998), pp-11-12.

La Vocalia de Dones de la Florida va posar aquesta parada en una festa a la Plaça de la Llibertat de La Florida, l'any 1978 / Fotografia cedida per Juan Carlos Valero

Centro se podían hacer en el Aula, pero eso no quitaba que el Ayuntamiento por su cuenta hiciera lo que él creía. Y ahí era donde otra gente discrepaba. Res més lluny de la realitat, segons va al·legar Alberto López, un dels primers directors de l'Aula, al fil d'aquest neguit. "Jo recordo molt bé al [Salvador] Pastor i la Clara [Parramon] que tenien claríssim que ells feien una feina i jo una altra. L'única cosa que els feia por és que jo fos... com dir-ho, d'una manera, que jo fos un representant de l'antic règim [...] Quedava molt clar que el Centre Social tenia unes tasques reivindicatives, veïnals, més socials, com el seu nom indica, i que les qüestions culturals les fèiem a l'Aula, i ja està"¹⁸⁵.

Aquesta certa desconfiança per part d'un sector del Centre Cultural tenia una raó de ser. I és que el projecte d'Aula de Cultura va ser una iniciativa de la Direcció General de Cultura Popular, que depenia, al seu torn, del Ministeri d'Informació i Turisme de la dictadu-

ra. Per tant, que hi hagués desconfiança envers el projecte podia estar justificat. Quina classe de cultura difondrien a l'Aula? L'alcalde Capdevila, en aquest sentit, va veure clara l'oportunitat quan la Direcció General va tirar endavant una Ordre Ministerial que impulsava una xarxa nacional d'aules de cultura, adreçada a aquells barris nascuts i desenvolupats a redós de la immigració. *Uno de los objetivos fundamentales de la política cultural consiste en proporcionar a los grupos de población que se han desplazado del ámbito rural a otro urbano, los medios de integración cultural imprescindible para superar el desarraigo social que el movimiento migratorio comporta*, resa l'ordre publicada al Boletín Oficial del Estado (BOE) el 5 de juliol del 1974. És aquí quan Capdevila hi va veure una oportunitat i va moure els fils perquè la ciutat acollís un d'aquests equipaments. Es donava el cas que el març del 1974, pocs mesos abans de l'ordre ministerial, l'Ajuntament havia comprat tres plantes d'un edifici del barri, 7.000 metres quadrats pels quals va

185. *Ibidem*, p.33.

pagar 20 milions de pessetes¹⁸⁶. Un immoble on, a més, el 1976 s'inauguraria un casal d'avis, el primer d'aquestes característiques a tota la ciutat. *Tate, esta es la mía*, va pensar Capdevila en veure l'ordre, segons va reconèixer a la Juana Ibáñez. És llavors quan va trucar Ricardo de la Cierva —nebot de l'inventor Juan de la Cierva i aleshores director general de Cultura Popular, va ser conegut per ser un dels grans censors del franquisme, règim que va defensar a les seves obres d'història—, a qui va convidar a venir a l'Hospitalet. I més en concret, a la Florida. *Antes yo había visto ya la posible ubicación, esa de La Florida, ese entresuelo nuevito que se acababa de construir*, va relatar. L'alcalde volia que De la Cierva veiés l'edifici i que valorés impulsar-hi la primera Aula de Cultura d'Espanya. La visita va tenir lloc un diumenge, aprofitant que el director general visitava Barcelona. *No te preocupes, te recojo yo en el hotel, te pilla de paso, te lo enseño y te dejo en el aeropuerto. Y efectivamente, así fue, lo recogí en el hotel, un domingo por la mañana, paramos: '¡Oy! ¡Magnífico! ¡Estupendo!, y lo deposité en el aeropuerto. Y así nació la primera Aula de Cultura de España*, va relatar Capdevila.

L'equipament s'acabaria inaugurant el desembre del 1975, amb la presència de diverses autoritats, des de l'alcalde Capdevila fins a Miguel Cruz, que havia substituït De la Cierva com a director general de Cultura Popular. *El aula está abierta a todas las manifestaciones [...] desea ser centro de convi-*

encia entre personas de todas las edades e ideologías, va pronunciar Capdevila durant la inauguració, en la qual va anunciar que hi havia previstos més equipaments com aquest, com el que s'acabaria instal·lant a Bellvitge. El seu primer director, Josep Maria Figueras, sempre va defensar que no va rebre cap pressió ni cap directriu municipal per fer anar l'Aula d'una manera o d'una altra. *Como director o responsable de llevar adelante aquello, en ningún caso me encontré con trabas o problemas o censuras para llevar a cabo lo que estimaba conveniente. Entonces mi habilidad o deshabilidad o mi error fue rodearme pues de la gente que yo en aquel momento veía preocupada, progresista, que tenía algo que ofrecer y que no encontraba el sitio [...] Y entonces este fue, yo creo, no mi acierto sino el acierto de ellos, y la prueba es que la inauguración del aula no fue un acto franquista multitudinario, de los tradicionales en la época, sino que fue una cosa tan nuestra y tan entroncada con la realidad de L'Hospitalet como fue la exposición Los cántaros de la Emigración*¹⁸⁷.

Aquesta exposició de la qual parla Figueras va ser una iniciativa per el Equipo Glicinas 21, vinculat al Centre Social, que va presentar una mostra de ceràmica i terrisseria procedent de diversos pobles d'Espanya. La mostra, per una banda, volia ensenyar quina era la realitat social de la ciutat, formada per gent vinguda d'arreu de l'estat, i els canvis que havien hagut d'experimentar a la metròpolis, a

186. *Diario de Barcelona*, 10/5/1974, p

187. IBÁÑEZ, Juana; (*op. cit.*, 1998), pp-11-12.

consequència del canvi d'una societat rural a una altra de consum. Qui va reflexionar al voltant d'aquest fenomen, amb motiu de la mostra, va ser Sempronio, en un article al periòdic *Tele/Expres* del 29 de desembre. *Los emigrantes creen ascender a una superior vida cuando sustituyen la alfarería por el plástico. La exposición se ha dispuesto evocando el interior de una casa. Al final, a guisa de colofón y moraleja, se muestra una nevera conteniendo botellas de plástico y, al lado, una alacena con vinagreras y otros cachivaches de cocina del mismo material. Comprendo la intención de la exposición, pero sin embargo replico: Es lógico que, comparados con su existencia anterior, la nevera y el plástico se les antojen signos de promoción social. Evidentemente. No es que pretendamos hacerlos regresar al barro. Queremos solo subrayar la elegancia de la primitiva artesanía, despertar en los emigrados el recuerdo de sus pueblos.* Amb tot, aquesta mostra havia estat fruit de la feina d'un equip que havia recorregut més de 5.000 quilòmetres per carreteres de tot l'estat per buscar les peces que havien de nodrir l'exposició.

Sigui com sigui, i tornant al que explicava Alberto López, l'Aula de Cultura no només va agafar el testimoni cultural del barri, sinó que també va convertir-se en un centre acollidor d'iniciatives socialment compromeses o directament polítiques. Servia d'escenari d'assemblees de l'Associació de Veïns, i fins i tot l'Assemblea Democràtica de l'Hospitalet, formada per un conglomerat de formacions democràtiques i antifranquistes, hi feia les

seves reunions. *Creo que se planteó con inteligencia por las dos partes de que estábamos en una situación donde sumar era lo más importante, todos sabíamos que estábamos abocados a una situación de cambio político próximo y que lo que había que hacer era sumar. Entonces había que aprovechar lo que ofreciese el régimen, y si ofrecía esto..., va argumentar Figueras a la Juana Ibáñez.*

Tot i això, l'activitat cultural era més intensa i tenia una incidència destacada al barri. En paral·lel a la posada en marxa de l'Aula, es va obrir una biblioteca popular, que portava l'Assumpta, amb l'ajuda del senyor Guillem Jans, que feia de conserge. Ho explica Alberto López, que va substituir Figueras mesos després de l'obertura de l'Aula com a director. Sense anar més lluny, la biblioteca va ser un dels motors del centre, on també es van començar a celebrar tallers i xerrades de tota classe. Fins i tot es va muntar un grup de teatre, La Barraca, nom de reminiscències lorquianes, que malauradament duraria poc temps. Al llarg dels seus anys de funcionament, l'Aula seria l'impulsor d'una política cultural molt centrada en les activitats del barri. Així ho van intentar els seus directors i directores —en ordre, Josep Maria Figueras, Alberto López, Clara Parramon, Pietat Hernández, Jordi Piera, Manuel Bujía, Arturo Aranz i Ferran Farré—, que van mantenir relacions amb diverses entitats i associacions del barri. En els seus equipaments, de fet, va funcionar l'Escola d'Adults, una iniciativa que va peregrinar per diversos punts del barri i que va ser una iniciativa de l'Associació de

Veïns per formar els adults de la Florida, sobretot les dones, com veurem més avall. Malauradament, l'Aula de Florida no va sobreviure al final del mil·lenni. I és que el creixement precisament d'aquest moviment associatiu, que va cobrir les necessitats dels veïns, i l'adveniment de les noves tecnologies, van fer que la fórmula de l'Aula de Cultura deixés de funcionar, segons reflexiona Ibáñez¹⁸⁸.

L'Aula de Cultura seria tancada definitivament el 1996, per tal de permetre l'ampliació i modernització de la biblioteca, que seria reinaugurada el 23 d'abril del 2001. A més, ara hi ha sobre la taula un projecte d'ampliació de la biblioteca. Es tracta d'un dels punts del Pla d'Acció 60:30 del Pla Integral de les Planes-Blocs Florida, que preveu ampliar l'edifici o descentralitzar les activitats en uns altres punts del barri. De moment, però, aquesta proposta no ha estat iniciada.

Qui també va posar en marxa una activitat de difusió cultural al barri va ser l'Associació de Veïns. Ja hem vist que ho va intentar a través de la Festa Major, cosa que li va costar un maldecap amb l'Ajuntament i unes altres entitats. Amb tot, el juliol del 1991 l'associació veïnal va signar un conveni amb la Generalitat per crear un fons de lectura obert al barri. Entre els acords figurava que el departament de Benestar Social dedicava 765.000 pessetes al fons, el qual havia d'estar obert de cinc de la tarda a 9 de la nit.

188. *Ibidem*, p.220.

La Florida, territori de ràdios lliures

I si parlem de cultura, ho hem de fer d'un dels seus difusors històrics, la ràdio. En aquest punt, però, no parlarem de les ràdios convencionals, ni tan sols de la municipal, malauradament tancada el 2012 per decisió municipal. Ho farem d'emissores lliures, dites pirates perquè emetien sense llicència. Una mancança, però, inversament proporcional a les ganes de comunicar i donar veu als veïns, un dels pilars del moviment de ràdios lliures, que va fer eclosió a Catalunya durant els anys 70 i 80. Van ser emissores que, nascudes en pisos de manera clandestina i artesanal, volien obrir una escletxa en unes ones dominades per ràdios en general de tall tradicional i poc participatives. A més, cal recordar que la proliferació de ràdios lliures a Espanya arriba amb la fi de la dictadura i l'inici de la democràcia, un període de grans esperances i expectatives.

Cal deixar clar, no obstant això, que aquest moviment no va ser ni molt menys homogeni i que, més aviat, seguint l'esperit àcrata i anàrquic que les movia, cadascuna d'elles va ser un món a part amb una idiosincràsia pròpia. Per tant, n'hi havia d'alternatives, impulsades per quadres procedents de l'anarquisme que volien canviar la societat, mentre que unes altres simplement volien entretenir o donar veu als veïns. Les ràdios lliures són, també, un fenomen contradictori en essència, atès que la mateixa idea de llibertat que les feia funcionar, les feia inviables molt sovint a mitjà i llarg termini, mentre que els intents

de professionalització van significar, molt sovint, la seva condemna.

A la ciutat en trobem diversos exemples. Per una banda, hi ha Ràdio Can Serra, una emissora sobre la qual no hi ha gaire informació i de la qual sabem que va ser precintada el mateix dia que Ràdio Estel, el febrer del 1980. Precisament aquesta última, Ràdio Estel/Ràdio L'Hospitalet FM, creada per un pioner de la comunicació local com va ser Francesc Casbas, va tenir els seus 'estudis' durant unes setmanes a la Florida, en concret en un pis del carrer Jardí. I va ser en aquest habitatge del barri on la policia va irrompre, armada amb metralletes, per clausurar l'emissora. Així ens ho expliquen els seus impulsors al llibre *Ones lliures, llavor de radiodifusió a l'Hospitalet. El cas de Ràdio Estel/Ràdio L'Hospitalet FM (1979-1980)*. "No volíem fer negoci, l'objectiu era que la gent tingués un mitjà de comunicació de l'Hospitalet. Era la il·lusió de tenir una ràdio, és més, hi posàvem diners", detalla el periodista de la Florida Juan Carlos Valero¹⁸⁹. Després del tancament policial del febrer del 1980, l'Ajuntament els ajudaria cedint-los una part del palauet de Can Buxeres, des d'on van emetre fins que, pocs mesos després, van entrar a robar-los i trinxar-los el material, fet que va suposar la fi definitiva de la ràdio.

Ara bé, al barri va néixer una iniciativa que volia dotar-lo d'una emissora cent per cent local. Amb aquesta voluntat va començar a

emetre Ràdio Florida el 1985, una de les emissores lliures més longeves de la ciutat i que estava impulsada per l'Associació de Joves pels Mitjans de Comunicació. El director d'aquell projecte va ser Richard Burton, veí del barri que actualment viu al Regne Unit i és secretari de Ciutadania Exterior del PSOE. A Ones Lliures, Burton rememora com en la Festa Major del 1985 van decidir llençar-se a les ones amb tota la il·lusió del món, esperonats per la idea que el barri necessitava un mitjà per expressar-se. "Volíem donar veu al veí i explicar petites històries que ningú treia", subratlla. Tota una declaració d'intencions, en un moment en el qual a la ciutat no hi havia gaires mitjans d'expressió propis —més enllà de l'aleshores recentment creada Ràdio L'Hospitalet— que tractessin el dia a dia local amb una òptica hospitalenca, allunyada dels tòpics i dels estereotips que relacionaven la ciutat —i la Florida i les Planes— amb la delinqüència i la marginalitat. Després d'uns mesos de preparació, els impulsors de Ràdio Florida van celebrar un festival de flamenc amb el qual van recaptar 100.000 pessetes, que va servir per engegar l'antena¹⁹⁰. Amb aquest coixí van llogar un local al carrer de Sant Francesc Xavier, al costat dels Blocs, i van comprar una emissora que permetia fer arribar la seva veu a la resta del barri. Naixia Ràdio Florida, la nova veu del barri que podia ser sentida al 103,1 de la FM.

Dels inicis d'aquella ràdio criden l'atenció els intents i la voluntat dels impulsors per man-

189. RODRÍGUEZ, F. Javier; (*op. cit.*, 2019), p.42.

190. *Ibidem*, pp. 47-48.

Retall de premsa amb la fita de Richard Burton davant d'un micro de Ràdio Florida / La Vanguardia, 20/10/1986

El fiscal Valerio pide excedencia mientras tramitan su expediente disciplinario

Madrid. (Lid-«La Vanguardia».) - El fiscal Emilio Valerio, que fue destinado al Juzgado de Instrucción de San Lorenzo del Escorial tras ser apartado por sus superiores del «caso Banesto», ha solicitado una excedencia por estudios, según han informado fuentes de la Audiencia de Madrid.

El permiso solicitado se ha tramitado a través del mecanismo reglamentario, es decir, pasando por la fiscalía de Madrid y luego por la Fiscalía General del Estado hasta llegar al Ministerio de Justicia, el encargado de conceder la autorización de cualquier permiso superior a los tres días.

Mientras tanto, ya ha sido nombrado el juez instructor encargado de incoar el expediente disciplinario contra el fiscal Valerio como consecuencia de su actuación en el

Un locutor de l'Hospitalet inscribe su nombre en el «Guinness»

Richard W. Burton, el director y locutor de Radio Florida, una emisora local de l'Hospitalet, consiguió ayer su propósito de batir el récord de resistencia ante el micrófono. Aunque a las doce del mediodía del domingo momento que recoge la foto, ya superó las 86 horas -el tiempo que aparecía hasta ahora en el «Guinness»-. Burton decidió continuar hasta la medianoche. Durante este maratón radiofónico, se han subastado objetos de personajes famosos, como unos tirantes de Manuel Fraga y una maceta de Marta Ferrusola. Los beneficios servirán para pagar el crédito de 150.000 pesetas otorgado por una entidad bancaria para poner en marcha la emisora.

tenir-la. Fins al punt que durant un temps Ràdio Florida va formar part del Llibre Guinness dels records. El mateix Burton va protagonitzar l'octubre del 1986 un programa de ràdio que el va mantenir 96 hores, és a dir, quatre dies, fent ràdio de manera ininterrompuda. Una marató destinada a recaptar fons a través de diverses iniciatives, com ara una rifa de productes peculiars. I diem peculiars perquè aquell dia, Ràdio Florida va subhastar uns tirants de Manuel Fraga i un test de Marta Ferrussola¹⁹¹. Finalment, un any més tard la policia clausuraria l'emissora, fet que va allunyar Burton d'una iniciativa radiofònica que va continuar, tanmateix, durant anys.

Ara bé, la de Ràdio Florida no ha estat l'única proposta radiofònica pensada per explicar la realitat del barri. En aquest sentit, el 2016 La Fundició va posar en marxa el projecte 'Des dels Blocs', una iniciativa que parteix de la

base de la necessitat de canviar el relat i l'imaginari d'una zona com els Blocs Florida. Per tot plegat, aquesta iniciativa va crear un espai comunitari al Centre Municipal Ana Díaz Rico que tenia la voluntat de conèixer el territori i posar en comú les diferents visions que es tenien d'aquest. I es va fer a través de diferents registres comunicatius, com és la serigrafia o la ràdio. Hi formaven part integrants de les classes de flamenc, d'alfabetització digital i de català, del grup de cinema o els joves que participaven en el reforç escolar de la Fundació Pere Closa, dirigit a la població gitana dels blocs. *El taller de serigrafía o la propia radio funcionan como espacios de encuentro no segregados en los que compartir y repensar los múltiples discursos y las representaciones sobre los bloques de La Florida —en muchas ocasiones divergentes y contradictorios—, partiendo también de la propia memoria del barrio y de las historias de vida de sus habitantes. A partir de estos procesos queremos abrir el debate a nuevos agentes,*

191. *La Vanguardia*, 20/10/1986, p.17.

La foto del Cinema Navarra, molt proper al barri, correspon al VII Festival de la Canço Infantil, que s'hi va fer en 1972 / CELH

198

tomando el espacio público como un lugar de encuentros inesperados, resumeix el projecte en el seu web. Precisament un dels objectius d'aquesta iniciativa va ser recuperar l'experiència de ràdio comunitària iniciada per Ràdio Florida els anys 80.

A més, en el marc del projecte 'Des dels blocs', l'Ateneu Cooperatiu ha treballat també amb Ac Radio Show, una emissora que parla sobre música urbana i promociona artistes emergents de l'Hospitalet. Està formada per un grup de joves de la Florida i compta amb un canal de YouTube amb més de 63.000 subscriptors. Va ser creada el 2018 per Eulís Núñez —àlies Alexander Cavalli, AC— i Javier Marte —àlies EuroBloke—, que són, al seu torn, els conductors d'uns taller de ràdio promogut pel projecte 'Càntirs de la memòria' i la col·laboració de la comunalitat urbana La Florida s'aveïna. L'Eulís explica en una entrevista a *Districte 7* que tot va començar amb la intenció de fer promoció de 15 artistes del barri; en aquell moment va tenir clar que eren

les xarxes socials i YouTube la manera d'arribar a molta més gent, i una entrevista al raper Morad i al mataroní Maruu King, que van fer-se virals, van posar el nom d'Ac Radio Show en el mapa de la música urbana. "Un adolescent de la Florida no pot accedir a programes coneguts, ni tan sols sent artista. No saltres els hi donem l'oportunitat", assenyala el Javier a l'esmentada entrevista¹⁹². Una iniciativa, tot s'ha de dir, que recorda molt a aquells projectes de ràdios lliures dels anys 70 i 80 que van lluitar per aconseguir un espai a les ones i que, com Ac Radio Show, volien donar veu a aquells que no en tenen.

Cinema de barri: les sales oblidades

I no podíem tancar aquest apartat cultural sense parlar d'un altre dels grans propagadors de cultura als barris: les sales de cinema. En una època com l'actual, en la qual ja no només han desaparegut els cinemes de barri, sinó que les grans multisales dels centres comercials han de fer mans i mànigues per tirar endavant, en part per culpa de l'aparició de les plataformes de sèries i pel·lícules per *streaming* —que van expandir-se durant el confinament de l'any 2020, donada la prohibició de sortir al carrer o assistir a recintes tancats com els cinemes—, cal recordar als més joves que en un passat no tan llunyà gairebé cada barri tenia un o dos cinemes que

192. *Districte 7*, 1/6/22, consultada el 31 d'octubre del 2022: <https://www.districte7.cat/ac-radio-show-es-un-proyecto-serios-som-un-referent-pels-artistes-urbans-de-la-florida/>

199

Els Diables van actuar a la festa del centenari del barri / Ajuntament

oferien les millors pel·lícules, i que no calia visitar un centre comercial —gairebé inexistents aleshores— per poder anar al cinema.

A l'Hospitalet hi ha hagut fins a 25 cinemes. Cal aclarir que dos d'ells, els de la Farga i els del Gran Via 2, són relativament moderns, en comparació amb la resta, i responen a una tipologia i esperit de sales diferent de com s'entien abans. Actualment, només continuen funcionant els cinemes dels dos centres comercials esmentats. Aquesta situació, però, era diferent fa uns anys, quan fins i tot la Florida i les Planes van tenir el seu propi cinema. Estava ubicat al carrer Jardí, cantonada amb avinguda Miraflores, i es deia Cine Florida. Va començar a funcionar el 1958, una època pro-

lífica pel que fa a l'aparició de sales de cine arreu de la ciutat. Malauradament, aquest cinema va haver d'apagar la pantalla durant la dècada dels 80, com tants altres. Però per què va obrir a la Florida? Quina és la història del que va ser punt de referència del lleure del barri durant dècades?

Abans de començar, és necessari explicar que aquestes sales de cinema que apareixen com bolets arreu de la ciutat eren el resultat d'una via de negoci que van obrir els empresaris del ram, que havien constatat la necessitat de divertir-se dels nous hospitalencs que poblaven els populosos barris de la ciutat. Al municipi hi havia quatre famílies que es repartien el pastís del negoci: per una banda, el tàndem

Campreciós-Mitjavila i, per l'altra, els Tarrazón-Balaña¹⁹³.

Pel que fa al Cine Florida, van ser els Tarrazón i Balaña els encarregats d'aixecar un cinema en un dels barris que més creixia de la ciutat. *En la barriada de la Florida, cuyo vecindario crece continuamente, hasta el punto que se puede decir que es uno de los sectores en que más se acusa el rápido crecimiento de la ciudad, proyecta D. José Balaña Espinós la construcción de un moderno cinematógrafo, con todos los adelantos alcanzados por la técnica en este ramo del espectáculo. El edificio se proyecta dando fachada a las calles Avenida Miraflores y Jardín en la expresada barriada de la Florida, denominándose el local 'Cine La Florida' haciendo honor al barrio en que está emplazado*¹⁹⁴. Així resa l'expedient d'obres del cinema que l'arquitecte Pedro Marrieges va lliurar a Balaña per aixecar un establiment de 1.760 localitats, de les quals 1.014 eren butaques de platea i 746 d'amfiteatre. Així mateix, el local estava dotat per acollir espectacles diversos, des de festivals de dansa, de flamenc o concerts, fins a mítings polítics, ja que la pantalla es podia moure.

Dos anys més tard, a més, es va posar en marxa el Cine Navarra, molt similar al de la Florida però ubicat al barri de Pubilla Cases, tot i que a tocar de la Florida. Aquesta sala també era propietat dels Tarrazón i Balaña, i

durant molts anys va ser també un punt de trobada i de difusió de la cultura dels veïns del barri. A més, l'edificació dels cinemes servia d'ajuda per ubicar-se als ciutadans que o bé acabaven d'arribar a la ciutat i no la coneixien prou bé, o que no distingien els carrers, molts dels quals no tenien nom i era difícil identificar-los. D'aquesta manera, els cinemes Navarra i Florida també van funcionar com a punts de trobada, al voltant dels quals anaven instal·lant-se uns altres serveis com ara bústies de correu o mercats ambulants.

Als anys 80, però, els propietaris van entendre que l'única salvació possible d'aquests cinemes era la multiplicació de sales. El negoci va entrar en crisi, i l'aparició del vídeo —i la proliferació de videoclubs arreu de la ciutat— va donar el cop de gràcia als cinemes que no van poder adaptar-se als nous temps. El de la Florida, en concret, va tancar el 1985 amb un programa doble de pel·lícules: *Con el pan bajo el brazo* i *Mad Mision: ases del metal*.

La difusió cinematogràfica, com hem vist al llarg d'aquest llibre, no es va limitar a les sales de cinema. I si parlem del setè art, cal recordar el cine-fòrum del Centre Social, que va voler posar en marxa una iniciativa cultural de la qual estava el barri mancat. I és per aquesta raó que els seus membres van posar en marxa una sèrie de projeccions de cinema amb un missatge contestatari i de protesta social, amb la intenció de fer del cinema un vehicle de transformació cultural. Aquest projecte estava emmarcat en el fenomen dels cine-clubs, espais on es projectaven pel·lícules

193. VV.AA; 'El cinema a l'Hospitalet: de l'espectacle de fira a la multisala', a *Quaderns d'Estudi*, L'Hospitalet, Centre d'Estudis de l'Hospitalet, n.13, p.98.

194. *Ibidem*, p.123.

per a la població, que sovint eren seguides d'un cine-fòrum, on es comentaven els aspectes del film i se'n debatia el missatge. Aquesta tradició, de fet, continua viva a la Florida a través del Cinema al barri, que ofereix passis de pel·lícules gratuïts al Centre Ana Díaz Rico. I, abans de finalitzar, cal destacar una de les iniciatives més reeixides dels últims anys al barri, el Filmserè, el festival de curtmetratges que organitzen els alumnes de l'Institut Eduard Fontserè i sobre el qual parlarem aviat.

Sense elles, el món s'atura

“Hi ha algú encara més oprimat que l'obrer, i és la dona de l'obrer”. Aquesta famosa frase de l'escriptora i pensadora Flora Tristán, escrita fa prop de dos segles, es podia aplicar a la realitat de la Florida i les Planes a mitjan segle XX. Els problemes apressaven el barri, i la necessitat de dotar-lo de serveis públics i d'habitatges deixava en un segon terme el paper de la dona, en aquells anys de dictadura totalment sotmès —a més, per llei— a la voluntat de l'home. “Qui decidia a la Florida les coses? Els homes. Eren els que decidien per on passaven els carrers... Els que manaven. Era l'època del franquisme, amb un domini dels homes aclaparador. Un pas enrere respecte de la República”, resumeix Manuel Domínguez al tercer taller d'història, celebrat el febrer del 2022 al Centre Municipal Ana Díaz Rico, un escenari idoni per parlar de la tasca de les dones al barri, ja que porta el nom d'una de les lluitadores veïnals més importants de la història recent de la

Florida i les Planes, i de la qual hem parlat a bastament en aquesta obra.

Aquell dia hi era present la Clara Parramon, que va donar testimoni de la situació de les dones els anys 60 i 70. *Sobre todo trabajaban fuera por las mañanas, para ir a hacer faenas, de limpieza en las casas. De la experiencia de trabajar en casa era una minoría. Había algunas que trabajaban cosiendo en sus casas, pero creo que la mayoría iba a limpiar fuera unas horas*, relata la Clara. I ho diu perquè minuts abans el Manuel ha rememorat com la seva àvia, sa mare i la seva tieta, cosien a casa en el que descriu com “treball informal”. “M'interessa que quedi clar que no volia dir que no treballassin. La majoria d'aquestes mestresses de casa, a més del treball de la llar, moltes cosien”, afegeix. Sobre aquesta qüestió, el Manuel fa esment a una anècdota relacionada amb el món de l'art. I és que les dones de la seva família anaven a buscar la feina a un pis de Collblanc que eren família dels germans Calatrava, humoristes d'origen extremeny que van créixer artísticament a la ciutat. Sigui com sigui, tota aquesta feina estava al marge de la legalitat, és a dir, era pura economia submergida. Ho diu mentre dones d'origen immigrat de l'estranger se la miren encuriosides. *Cuando vosotras hablábaís ahora, es que me recordaba tanto...*, afirma la Clara, en referència al fet que les vivències que les dones immigrants de l'actualitat s'assemblen molt a les del passat.

Amb tot, al barri va començar a haver-hi un xup-xup per fer que les dones participessin

Centre municipal Ana Díaz Rico, ubicat al centre dels Blocs Florida i batejat amb el nom d'una lluitadora pel barri / Ajuntament

202

més en el dia a dia i tinguessin un paper més actiu en el pla social. Això va néixer a partir de les associacions de veïns. *En la Asociación de Vecinos empezamos a convocar a las mujeres, que habían ido a las manifestaciones*, relata la Clara. I ho havien de fer en un horari que s'adaptés al seu ritme, ja que després de la jornada laboral, les dones continuaven la seva feina a casa, amb la cura dels fills i del marit. *Cómo conseguir que vinieran más mujeres?, pensábamos. Encontrar un local más grande. Probamos y salió de narices, como era hacer algo para que aprendieran a leer y escribir, porque muchas mujeres no sabían ni leer ni escribir, porque muchas venían del pueblo y solo habían trabajado en el campo*, explica la Clara. Aquest és l'esperit amb el qual van néixer les vocalies de dones de les associacions de veïns: la Florida, Collblanc,

Sant Josep, Centre o Bellvitge comptaven amb vocalies que, al seu torn, estaven agrupades al voltant d'una coordinadora —la qual va arribar a tenir la seu a l'Aula de Cultura—. Les activitats que portaven a terme aquestes agrupacions eren principalment de caràcter formatiu, i no només des del punt de vista de la instrucció o educació bàsica, sinó també en temes com la sexualitat. *Dentro de las vocalías nos sentimos con más libertad de expresión*, va declarar Mercè Olivares en un reportatge publicat a *L'Estaca*¹⁹⁵. I és que el fet de trobar-se amb unes

altres dones que tenen problemes o dubtes similars constitueix una forma d'ajuda col·lectiva. Sense anar més lluny, una de les campanyes més efectives de la coordinadora de vocalies de l'Hospitalet va ser la dels anti-conceptius; de fet, van arribar a lliurar al conseller del ram de la Generalitat més de quatre mil firmes reclamant que els anticonceptius anessin a càrrec de la seguretat social.

Pel que fa al barri en concret, destaca la creació d'una Escola d'Adultes, que va començar a funcionar el 1976 amb 12 dones. En dos anys, la iniciativa va aplegar una quarantena, dividides en tres grups que les preparava per obtenir el certificat d'estudis, que, al seu torn,

195. *L'Estaca*, de l'1 al 7 del juliol del 1978, n.8, p.7.

els donaria una certa independència per aconseguir l'emancipació. La Carmen, una de les dones alumna d'aquella escola, va reconèixer al citat periòdic que rebia la incomprensió de bona part del seu veïnat. *A mí, en mi escalera me miran como un bicho raro, dicen que mi marido es un idiota, que seguro que tengo la casa hecha una porqueria. Pues están bien equivocadas, porque yo me acuesto con la cama hecha cada día. Vine por propia iniciativa, porque me quedé sin faena*, va relatar. De fet, el Manuel recorda a la seva intervenció al taller d'història que la seva germana va ser la primera dona del bloc de pisos on vivia, al carrer Aigües del Llobregat, que va anar a la universitat. “Estic parlant de l'any 77 [...] Però així i tot hi havia dones que ho criticaven. Aquests canvis socials costen i fins i tot són mal vistos per les persones que pateixen la mateixa situació social”, argumenta. Sigui com sigui, el moviment va anar agafant força, fins que els anys 70 van arribar a haver-hi un centenar de dones formant part de la vocalia, que portava a terme moltes activitats a l'Aula de Cultura.

Pel que fa al present, cal destacar les iniciatives del Teixim espais de cura Entreveïnes, un grup obert a totes les dones del barri que impulsa i gestiona la cooperativa Brotes, amb el suport del Centre d'Atenció i Informació a la Dona (CAID) i el Pla Integral de les Planes-Blocs Florida, i que es reuneix a la biblioteca per portar a terme activitats, entre altres, com ara tallers de prevenció de la violència masclista o l'Hora del té. *Ofrecer té es ofrecer un espacio y un tiempo para compartir*, ex-

pressa la Fàtima, una de les participants, en una entrevista al Butlletí Informatiu del Pla Integral de les Planes-Blocs Florida¹⁹⁶. A l'article, la Fàtima i la Inma, una altra de les dones que hi formen part, consideren imprescindible que la gent es formi. *Estaría bien atraer a la gente, sobre todo a las mujeres, a formarse*, diu la Inma.

Molt en aquesta línia, l'espai de les Mujeres Brillantes, un grup de dones del barri que es reuneixen per portar a terme una infinitat d'activitats diverses i que estan integrades a l'Associació de Veïns Districte IV. L'origen del nom i de l'esperit de la iniciativa ve del Dia de la Dona del 2017, quan les dones del taller de treballs manuals van fer una pancarta. *Llevábamos unas flores lilas brillantes y, como somos creativas y participativas, nos bautizamos así*, rememora la Encarna Jaraba en una entrevista al Butlletí Informatiu del Pla Integral de les Planes-Blocs Florida¹⁹⁷. El juny del 2022 també van crear un mural en una paret exterior de l'escola Pau Vila, amb el suport de l'artista Nevenka Pavic i fent servir la tècnica del mosaic. En aquesta mostra d'art comunitari que forma part de les accions del Pla Integral de les Planes-Blocs Florida van participar una quinzena de dones. La Nevenka explica que es va adaptar la tècnica de treball perquè totes les dones, malgrat les dificultats de visió o mobilitat, poguessin col·laborar-hi. En aquest sentit, l'activitat de l'Espai Brotes

196. Butlletí Informatiu Pla Integral de les Planes-Blocs Florida, novembre del 2019, n.5.

197. Butlletí informatiu Pla Integral de les Planes-Blocs Florida, desembre del 2018, n.3.

al barri és destacable, ja que col·labora amb altres entitats per tirar endavant projectes transformadors com ara el mercat d'intercanvi solidari, que organitza al centre municipal Ana Díaz Rico en col·laboració amb l'Escola de Vida, de la qual parlarem aviat. L'objectiu d'aquesta proposta és reutilitzar i reciclar, i s'hi pot donar roba, sabates, joguines o material escolar que conservi un bon estat. Amb tot, la història de l'Espai Brotes comença de nou el 2020, quan va renéixer com a cooperativa de cures. Aquest espai havia estat, fins al 2019, un centre dedicat a la vida saludable que tenia en una teteria del barri del Centre la seva seu. Brotes planteja un canvi de l'estil de vida, a través del qual cal repensar el nostre dia a dia, posant èmfasi en la cura i el benestar. “Donem a les cures una visió molt comunitària perquè nosaltres treballlem molt amb la gent dels barris i aquesta idea de comunitat sempre la tenim present”, va relatar a *LH Digital* l'Agnès Essonti el juliol del 2020¹⁹⁸. Per tot plegat, la cooperativa bascula entre quatre grans eixos: l'aprofitament de residus, la divulgació de les cures com a factor de cohesió social, el suport a l'ateneu cooperatiu La Col·lectiva i el seu web, on pivota la seva actuació.

El que també és interessant destacar en matèria d'igualtat de gènere és l'estudi que va impulsar la Fundació Contorno Urbano, amb el suport de l'Ajuntament, per identifi-

car espais de la ciutat que es perceben com a insegurs. Es va posar en marxa el novembre del 2021 per crear un mapatge de la ciutat i proposar idees amb perspectiva de gènere per millorar l'urbanisme. “El primer que farem és identificar aquests espais públics que considerem que no estan resolts perquè no s'utilitzen, perquè han envellit, estan bruts, no corresponen a la societat actual, o un solar abandonat que ens provoca inseguretat. Tots aquests espais els localitzarem en un mapa i farem una ruta per visitar-los i estudiar quines modificacions s'han de realitzar”, va declarar a *LH Digital* Ninoska Juan, responsable de projectes d'espai públic de Contorno Urbano.

L'esport i la Florida-les Planes, una relació intensa

En el llibre del centenari de la Florida i les Planes no hi podia faltar un esment a l'esport, un dels pilars de la vida associativa local i un àmbit indestruïble a l'hora de comprendre la seva essència. No es tracta tant de parlar de resultats o d'èxits individuals o d'equip, més lligats a l'esbarjo, com de la seva importància a l'hora de crear xarxa veïnal i fer barri. És a dir, que farem una repassada per l'esport de base i l'associacionisme vinculat, que a més d'ajudar a posar en forma els ciutadans, invoca una sèrie de valors i lliçons que es poden aplicar en el dia a dia, com ara que en un equip, així com en un barri, tots hem de remar en la mateixa direcció per sortir-nos-en. Abans de tot, cal explicar que l'inici de la

198. *LH Digital*, 6/7/2020, https://lhdigital.cat/web/digital-h/noticia/ciutat/-/journal_content/56_INSTANCE_43Th/11023/14940647 (consultat el novembre del 2022).

pràctica esportiva més intensa a la Florida i les Planes coincideix amb l'adveniment del franquisme i la dictadura, que va modelar un sistema esportiu encapçalat i dirigit pel *Movimiento*, el partit únic. El seu objectiu, com bé assenyala Enric Gil, era promoure valors relacionats amb la disciplina i la fidelitat al nou règim, vinculant necessàriament i obligatòria els esportistes al partit únic¹⁹⁹.

Imatge de la celebració de la missa amb la Hermandad Rocieros de Carmona, any 2019 / Mercè Perea (Twitter)

205

Les primeres referències a la pràctica esportiva comunitària, amateur si es prefereix, són precisament contemporànies a les de la Festa Major. Els anys 50 el barri estava creixent, i després de la construcció dels Blocs Onésimo Redondo els veïns van començar a organitzar algun partit de futbol, que coincidí precisament amb les jornades de celebració. Sense anar més lluny, la pràctica esportiva és un dels pilars dels programes de festes dels barris. I així com els *aficionaos* al flamenc quedaven a bars específics per cantar i retro- bar-se amb veïns i coneguts, a través d'aquests partits de futbol segurament els habitants del barri van co-

mençar a estrènyer llaços. No és l'objectiu d'aquesta obra, però la línia d'investigació per analitzar el paper de la pràctica esportiva en la integració dels immigrants esdevé un camp interessant per fer recerca. Sigui com sigui, d'aquells partits primigenis acabarien sortint els primers clubs amateurs del barri i de la ciutat. Es tracta del Club de Fútbol Unión, el Club Pelota La Florida —de pilota de mà— o el Club de Fútbol Onésimo Redondo, que com el seu nom indica pertanyia als blocs. També va sorgir l'Atlético Ceravalls, en referència a l'històric carrer i que estava dedicat a la pràctica del futbol²⁰⁰. Igualment, cal recordar els programes esportius del Centre Social, sobretot pel que fa al tenis taula.

199. GIL, Enric; *Repetició de la jugada: història social de l'esport a l'Hospitalet*, l'Hospitalet, Centre d'Estudis de l'Hospitalet, 2000, pp.176-177.

200. *Ibidem*, p.309.

Terrenys que ara ocupa el poliesportiu de les Planes, abans de la seva construcció / CELH

206

Aquest tipus d'associacions creixien com a bolets arreu de la ciutat, esperonats per l'increment demogràfic provocat per l'allau migratòria. En 20 anys, entre el 1960 i el 1980, la xifra de clubs esportius gairebé es dobla a la ciutat. No ho fan al mateix ritme, tanmateix, les instal·lacions esportives on practicar esport, totalment insuficients.

Per tot plegat, l'any 1974, a iniciativa del Centre Social, es va celebrar la famosa Olimpíada Popular, que diversos autors destaquen que va ser el punt de partida de la generalització de la pràctica esportiva al barri. Amb l'embranchada de l'Olimpíada, que va omplir el barri de competicions esportives, va néixer el 1977 la Coordinadora d'Esports de la Florida-les Planes, amb l'objectiu de configurar un esport popular de barri que comptés amb la participació dels veïns i de les escoles. Aquesta coordinadora, malgrat la manca d'instal·lacions esportives, va portar a terme una ingent tasca d'organització d'activitats esportives

per al veïnat, que no solia gaudir del suport ferm i explícit de l'Ajuntament. Sense anar més lluny, en un article de *L'Estaca* del 1978 s'informa que el consistori es va limitar a regalar els trofeus d'un campionat de futbol juvenil, sense fer-hi cap aportació econòmica²⁰¹. A més, els membres de la coordinadora, conscients que la gent del barri havia de marxar a fora si volen practicar esport, urgien les autoritats municipals perquè construïssin dos camps de futbol i es finalitzessin les obres del poliesportiu, que a parer seu duraven més del compte. Estem parlant del poliesportiu de les Planes, que seria inaugurat a principis de la dècada dels 80, convertint-se en un dels punts de referència per a molts veïns del barri i de la ciutat, que hi van a fer esport o bé competeixen en algun dels equips als quals acull, en les diverses disciplines esportives.

201. *L'Estaca*, del 12 al 18 de maig del 1978, n.5, p.17.

*Rètol de la Coordinadora La Florida-
Les Planes que demana terrenys per a
la construcció d'un camp de futbol /
AMHL 860 AF 0004820
/a.Esteve Lucerón Navarro
/d.Esteve Lucerón Navarro*

Sigui com sigui, les mancances en matèria esportiva eren molt presents entre el veïnat. A l'arxiu de l'Associació de Veïns que guarda el Centre d'Estudis hi ha diverses cartes de l'entitat, quan va estar presidida per Antonio García, demanant econòmica ajuda per fer tirar endavant l'equip de futbol sala de l'associació. I és que per fer-lo viable, les famílies pagaven la quota i recollien diners a través de rifes setmanals. Sota els colors blanc i verd, aquest equip amateur comptava amb dos conjunts, un que estava inscrit a la lliga escolar municipal i un altre que pertanyia a la federació catalana.

De fet, va ser a partir dels anys 80 que la Florida i les Planes viuen un autèntic boom esportiu. No debades, el 1980 es va crear l'Agrupació Esportiva La Florida, que set anys més tard conformaria, conjuntament amb unes altres entitats, l'Associació Esportiva l'Hospitalet (AEL'H), que agrupa diferents disciplines esportives i gent de tot el nord de la ciutat, no només de la Florida, tot i tenir la

seu al poliesportiu de les Planes. D'aquella època també és l'Atlético Florida, que va començar a córrer el 1985 amb seu al carrer Jardí.

Pel que fa a l'esport rei, el futbol, ja hem donat uns quants noms al principi, als quals cal afegir els de la UD Atlántida, Peña Domingo Peiró, Esport 57 o CF Halcones, alguns dels quals formaren part de la coordinadora. Tot i això, el 1985 diversos clubs van sumar esforços per fundar La Florida CF, equip federat amb diverses categories, fins i tot una de veterans. Aquest club, un dels emblemes del barri amb una dimensió formativa molt rellevant en les categories inferiors, va ser el resultat de la fusió d'equips com l'AD La Florida o la Peña Domingo Peiró, entre altres. Juan Martínez, president de la Peña Peiró, va ser un dels fundadors, president del club i soci d'honor. I si parlem de futbol sala, a la història del barri destaquen noms com UD La Florida, CD La Florida, Dinamo Florida o Sporting La Florida.

*Partit de futbol sala al poliesportiu de
Les Planes / AMHL 860 AF 0004802
/a.Esteve Lucerón Navarro
/d.Esteve Lucerón Navarro*

208

Ara bé, no podem tancar aquest epígraf sense fer una repassada a noms de clubs d'altres esports, no menys importants, com ara l'Apolo Club Patin, que tot i haver nascut a Barcelona el 1951, en tancar a finals del seixanta va fer el salt a l'Hospitalet, on es va constituir com Hospitalet Patin Club el 1971, participant en competicions que tenien lloc a l'avinguda Masnou. L'any 2001 va celebrar el seu 50è aniversari amb una matinal de patinatge de velocitat al carrer Santa Eulàlia, que va comptar amb la participació d'uns 200 patinadors. Clemente Ibáñez va ser-ne president des de la seva fundació fins al 2011, en el 60è aniversari del club. De fet, Ibáñez va promoure els Jocs Escolars de Patinatge de Velocitat Ciutat de l'Hospitalet, a la pista de Can Serra.

I continuant amb altres esports més minoritaris, el 1982 es va crear l'Associación Cívico Recreativa de Tanguilla y Bolos La Florida, l'ú-

nica entitat de tota Espanya que practicava aleshores l'anomenada *tanguilla*, una barreja entre les bitlles i la petanca, amb molta tradició al nord d'Espanya. La seva seu, o millor dit, on jugaven a aquest peculiar esport, era al darrere del pavelló. I, per últim, cal recordar que la petanca ha donat clubs molt destacats per al barri, com ara el Club Petanca La Florida, Petanca Las Planas o el de l'Associació de Veïns, creat aquest últim a mitjans dels anys 80 i que es reunia al solar del SEPU per jugar.

Actualment, el barri disposa del camp municipal de futbol de la Florida —amb 45 anys d'història al darrere—, una pista de bàsquet al parc de les Planes, les pistes municipals de petanca i el poliesportiu de les Planes. Pel que fa a aquest últim, acull entitats tan importants com el Club Joventut L'Hospitalet, el Club Voleibol L'Hospitalet Sud o L'Hospitalet Patin Club. Per altra banda, cal no oblidar la Cruyff Court Jordi Alba de la plaça Granada. Inaugurada el març del 2021 pel futbolista del FC Barcelona i fill de la Florida, aquesta instal·lació esportiva vol fomentar la pràctica de l'esport entre el jovent vulnerable. En concret, les Cruyff Court, batejades així en honor a l'astre holandès Johan Cruyff —de fet, els promou la fundació que porta el seu nom— són petits camps de futbol d'ús lliure que tenen com a propòsit el foment de l'esport i la promoció de valors com la responsabilitat, la integració, el joc en equip o la superació

L'hospitalenc Adama Traoré va créixer al barri. A la imatge, en un espot de la Fundació Cruyff a la Florida / Ajuntament

personal. La seva instal·lació a les Planes s'emmarca en el Pla Integral de les Planes-Blocs Florida i vol ser un indret de trobada per a joves i infants del barri, així com centres educatius i entitats, per tal que disposin d'una zona addicional de joc. La Cruyff Court Jordi Alba dona activitat diària a la dinamització de l'esport de les escoles Balaguer, Pau Casals i Joaquim Ruyra; la resta del temps, funciona com un camp obert per a la pràctica de l'esport lliure i és emprat, també, per l'espai La Florida-Les Planes, Japi i l'Espai Jove Sidecar, entre altres.

I, com hem dit, fa referència a una de les figures més importants de la història de l'esport al barri, Jordi Alba, que va ser molts anys jugador del Barça i de la selecció espanyola de futbol, amb qui ha aconseguit títols internacionals. Exalumne de l'Escola Balaguer, Jordi

Jordi Alba és padri dels projectes que la Fundació Cruyff porta a terme al barri / Fundació Johan Cruyff

Alba porta el nom del barri i de la ciutat arreu del món. *Yo llevo muy en el corazón a L'Hospitalet, así que esta victoria también va por ellos, por mis vecinos*, és el que li va dir el futbolista a la periodista Sara Carbonero després de guanyar l'Eurocopa de futbol l'any 2012. En un article posterior a aquella victòria, signat pel periodista esportiu Emilio Pérez de Rozas a *El Periódico*, s'explicava l'estreta vinculació del futbolista amb el barri i de la seva família, dels seus pares Miguel —molt vinculat a Ràdio Florida i a entitats de cultura andalusa— i María José i del seu germà David, que feia tàndem amb el seu germà Jordi i que eren coneguts a la Florida com a Oliver i Benji, perquè sempre tenien la pilota enganxada als peus. A més, el periodista esportiu Òscar Milla destacava en aquella peça que el Jordi era “massa del barri de la Florida” com perquè li pugés al cap la sa-

marreta del Barça. En Jordi és ara una llegenda del futbol espanyol, però qui està començant a escriure la seva història són els germans Traoré, Adama i Mohamady, 'Moha'. D'ascendència maliana, Adama —un portent físic caracteritzat per la seva desimboltura a la davantera— ha jugat al FC Barcelona i ha estat internacional amb la selecció espanyola, després d'haver passat pel futbol anglès, on ha demostrat la seva vàlua. El seu germà gran, Moha, havia jugat a les categories inferiors de l'Espanyol i a la UE Cornellà. Tots dos són exalumnes del Pau Vila que van començar a donar les primeres puntades a la pilota a la plaça dels Blocs Florida, des d'on han assolit el somni de milers de nens i nenes i ara són un exemple de superació per als infants del barri.

...

I amb aquesta repassada a aspectes tan rellevants en la vida d'un barri com són les festes majors i la cultura, el paper de la dona en el desenvolupament del barri i l'esport, és hora d'anar tancant el nostre viatge. Abans, però, és necessari saber on som ara. Perquè fins aquí hem parlat d'història. D'un barri que ja no és, perquè ha canviat. David Lowenthal ho tenia clar quan deia allò que el passat "és un país estrany". Aquelles veus del passat, així i tot, perviuen en el present, ja que l'han modelat i són, en part, les responsables que siguem o siguem. Com hem dit, abans de girar l'últim full parlem una estona sobre el barri que ens toca viure en l'actualitat. Sobre l'herència que ens han deixat els nostres pares i

avis i sobre l'herència que deixarem als nostres fills i nets.